

Наталія Любимова,

*старша викладачка кафедри філології та перекладу,
Інститут права та сучасних технологій
Київського національного університету технологій та дизайну
<https://orcid.org/0009-0000-3719-6893>
м. Київ, Україна*

Людмила Роєнко,

*старша викладачка кафедри філології та перекладу,
Інститут права та сучасних технологій
Київського національного університету технологій та дизайну
<https://orcid.org/0000-0002-6794-0051>
м. Київ, Україна*

Репрезентація концепту SUN/LE SOLEIL в англійській та французькій лінгвокультурах

Representation of the SUN/LE SOLEIL concept in English and French linguistic cultures

Анотація. Статтю присвячено дослідженню поняттєвих та образних особливостей концепту SUN/SOLEIL в англійській та французькій лінгвокультурах, як фрагменту мовної картини світу, його способам репрезентації на основі словникових дефініцій, а також аналізу схожостей й відмінностей когнітивних ознак вказаного концепту у двох лінгвокультурах. У статті здійснено різні види аналізу вищезазначеного концепту, а саме: етимологічний, семантичний, культурологічний, дискурсивний та фразеологічний; схарактеризовано субстантивно-атрибутивні словосполучення зі стрижневим компонентом SUN/SOLEIL: *bright sun, golden sun, morning sun, evening sun, hot sun, rising sun, burning sun, blinding sun, distant sun, tropical sun* (англ.м.); *le soleil brillant, le soleil doré, le soleil du matin, le soleil du soir, le soleil ardent, le soleil levant, le soleil couchant, le grand soleil, le soleil éclatant, le soleil tropical*, що сприймається у проекції певних англо-французьких реалій, які концентрують навколо себе важливу, культурно значущу інформацію. Зауважено, що лексема SUN/SOLEIL широко вживається у складі фразеологічних зворотів: *'a place in the sun', 'make hay while the sun shines', 'everything under the sun', 'the sun never sets on'* (англ.м.); *'sous le soleil exactement', 'faire le soleil dans la maison', 'un enfant du soleil', 'après la pluie', 'le beau temps'* (франц.м). Досліджено, що фразеологізми використовують образ сонця для вираження різних аспектів життя, від удачі і благополуччя до часу та обставин, що змінюються. З'ясовано, що розглянуті фразеологічні одиниці відіграють значущу роль в

мовному просторі та найбільш яскраво надають характеристику особам, предметам та явищам дійсності. Концепт яскраво представлений у багатьох творах різних жанрів та стилів англійської та французької літератури. Проведений аналіз показав, що досліджувана лексична одиниця в обох лінгвокультурах розглядається як філософський концепт світосприйняття, що є невід'ємною частиною людської природи, складає провідну парадигму ціннісного культурного аспекту, який не знає кордонів часу і простору і становить формулу нашого мислення і світосприйняття.

Ключові слова: репрезентація, мовна картина світу, словникова дефініція, концепт, фразеологічна одиниця, поняттєві та образні особливості, когнітивна ознака, лінгвокультура, світосприйняття.

Summary. The article focuses on the study of conceptual and figurative features of the concept SUN/SOLEIL in English and French linguistic cultures as a fragment of the linguistic world picture, its ways of representation based on dictionary definitions, as well as to the analysis of similarities and differences of cognitive features of the said concept in the two linguistic cultures. The article carries out various types of analysis of the above-mentioned concept, namely: etymological, semantic, cultural, discursive as well as phraseological; it characterizes substantive-attributive phrases with the core component SUN/SOLEIL: **bright sun, golden sun, morning sun, evening sun, hot sun, rising sun, burning sun, blinding sun, distant sun, tropical sun** (English); **le soleil brillant, le soleil doré, le soleil du matin, le soleil du soir, le soleil ardent, le soleil levant, le soleil couchant, le grand soleil, le soleil éclatant, le soleil tropical** which is perceived in the projection of certain Anglo-French realities that concentrate important, culturally significant information around them. It is noted that the lexeme SUN/SOLEIL is widely used as part of phraseological turns: **'a place in the sun', 'make hay while the sun shines', 'everything under the sun', 'the sun never sets on'** (англ.м.); **'sous le soleil exactement', 'faire le soleil dans la maison', 'un enfant du soleil', 'après la pluie', 'le beau temps'** (French). It is investigated that phraseological units use the image of the sun to express various aspects of life, from good luck and prosperity to time and changing circumstances. It is found that the considered phraseological units play a significant role in the linguistic space and most vividly characterize persons, objects and phenomena of reality. The concept is vividly represented in many works of different genres and styles of English and French literature. The analysis has shown that the studied lexical unit in the two linguistic cultures is considered as a philosophical concept of worldview, which is an integral part of human nature, constitutes the leading paradigm of the value cultural aspect, which knows no boundaries of time and space and constitutes the formula of our thinking and worldview.

Key words: representation, linguistic world picture, dictionary definition, concept, phraseological unit, conceptual and figurative features, cognitive feature, linguistic culture, worldview.

Вступ. У сучасному мовознавстві активно тривають дискусії навколо поняття «концепт». Концепт – це не тільки сукупність знань та уявлень про певний предмет або явище навколишньої дійсності, які по-різному відображаються у царині змісту одиниць різних мов

[2, 464]. Треба зазначити, що концепти є семантичними утвореннями, які мають лінгвокультурну специфіку та характеризують носіїв певної етнокультури. У мові концепти реалізуються одиницями різних мовних рівнів – лексемами, фразеологізмами, приказками та прислів'ями, граматичними формами, синтаксичними структурами та текстами. Лінгвокультурологічний підхід до розуміння концепту береться за основу у нашій роботі.

Дедалі частіше в центрі уваги лінгвістичних досліджень перебуває проблема вивчення відображення пізнання у мові. Мова – це дзеркало, яке знаходиться між світом і людиною, за допомогою якого ми можемо пізнати найважливіші властивості світу [1]. Мовна картина світу – спосіб відбиття реальності у свідомості людини, сприйняття реальності крізь призму мовних, культурно-національних особливостей та інтерпретацію навколишнього світу за загальнолюдськими концептуально-структурними і національними ствердженнями. І цю тезу добре було б враховувати у процесі міжкультурної комунікації. Сукупність предметів, явищ і процесів, зафіксованих у свідомості людини, у сприйнятті реципієнта, становить концептуальну картину світу, яка вербалізується через мовні засоби. Зрозуміло, що концептуальна картина світу є багатшою, ніж мовна. Мовна картина світу створювалася віками, і у кожного народу вона різна. У її творенні беруть участь носії різних ментальностей та рівнів. Не все, що бачить навколо себе людина, вербалізується і відображається за допомогою мови, і не вся інформація, яка надходить із зовнішнього світу, набуває мовного вираження. Неоднакове світоглядне (ментальне) бачення певного референта навіть у споріднених мовах пояснюється різними концептосферами – концентратами культури окремих народів. Доцільно зауважити, що структура мови впливає також на спосіб мислення і поведінку носіїв мов. Сутність мовної картини світу є антропоцентричною, адже вона передає не лише образ світу сам по собі, а й фіксує правила орієнтації людини у світі, формує стереотипи сприйняття, відображає накопичений досвід людства, обумовлює комунікативну поведінку, розуміння зовнішнього і внутрішнього світу людини. Завдяки мові людина виражає і пізнає саму себе, осмислює дійсність на основі як життєвого (індивідуального), так і суспільного (колективного) досвіду, а тому мовна картина світу є наслідком діяльності цілого ряду поколінь. У цьому відношенні, мова виступає засобом передачі досвіду світосприйняття. З точки зору І.О. Голубовської національно-мовна картина світу це – «виражене засобами певної мови світовідчуття і світорозуміння етносу, вербалізовану інтерпретацію мовним соціумом навколишнього світу і себе самого в цьому світі» [1]. Виникнення

національно-специфічних мовних форм визначається двома чинниками: 1) фактами зовнішнього світу стосовно етносу (природа та матеріальна культура народу, які етнос безпосередньо сприймає); 2) факторами національного способу мислення та менталітету. З давніх-давен концепт SUN/SOLEIL привертав увагу багатьох вчених, поетів та письменників. Поняття концепту є здавна відомим таким парадигмам, як психологічній, філософській, літературознавчій і лінгвістичній. Реалії сучасності диктують сфери актуальності для лінгвістів-дослідників. Цей концепт є ключовим елементом мовної картини світу, представленим по різному у кожній національній мовній картині.

Методологія та методи дослідження. Аналіз лінгвокультурного концепту SUN /SOLEIL було здійснено за допомогою різних методів, які дозволяють розкрити його значення в мовній картині світу. Це 1. *Етимологічний аналіз* – дослідження походження слів “Sun” (англ.) та “Soleil” (фр.), їхніх коренів у праіндоевропейській мові, семантичних зрушень та еволюції значень). 2. *Семантичний аналіз* – виявлення прямих і переносних значень (сонце як небесне світило, джерело світла, метафора радості та тепла); аналіз синонімів, антонімів, омонімів. 3. *Міфологічний та культурологічний аналіз* – вивчення ролі СОНЦЯ в різних культурах (Єгипет – Ра, Греція – Геліос, Франція – Людовик XIV як «король-сонце»). 4. *Когнітивний аналіз* – дослідження ментальних структур, пов’язаних із концептом SUN”/SOLEIL у свідомості носіїв англійської та французької мов. 5. *Дискурсивний аналіз* – дослідження вживання концепту у текстах різних жанрів: художніх, наукових, публіцистичних. 6. *Фразеологічний аналіз* – аналіз сталих виразів із SUN/ SOLEIL.

Метою є розкриття поняттєвих та образних особливостей концепту, який досліджується, в англійській та французькій лінгвокультурах, як фрагменту мовної картини світу, його семантиці та способам вербалізації на основі словникових дефініцій, а також аналізу схожості й відмінностей когнітивних ознак вказаного концепту у двох лінгвокультурах. Таке комплексне дослідження є безперечно актуальним, оскільки вивчення засобів вербалізації концепту SUN/ SOLEIL в мовній картині світу англійців та французів із точки зору системності дає нове осмислення лінгвістичних подій, поняттєвих та образних особливостей концепту SUN/SOLEIL в англійській та французькій лінгвокультурах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепт SUN / SOLEIL в англійській та французькій лінгвокультурах має як спільні, так і відмінні поняттєві та образні особливості. В обох мовах він пов’язаний із загальнолюдськими уявленнями про: 1. Джерело світла

і тепла: 'the sun gives light' (англ.), 'le soleil brille' (фр.). 2. Часовий орієнтир: рух сонця використовується для позначення часу ('sunrise' – схід сонця, 'coucher du soleil' – захід сонця). **Походження концепту сонця** (SUN/SOLEIL) та його лінгвістичні корені: слово 'sun' в англійській мові походить від староанглійського 'sunne', яке має германські корені [5]. У французькій мові 'soleil' походить від латинського 'sol', що також означає сонце [6]. Ці лексичні корені відображають спільні індоєвропейські традиції, пов'язані з поклонінням сонцю. Ядро концепту – світло, тепло, життя, божественність, периферійні значення – символізм у міфах, поезії, літературі. Категорія роду в мовах відіграє важливу роль у формуванні сприйняття концептів. У випадку SUN (англ.)/SOLEIL (фр.) ми бачимо певні лінгвокультурні особливості. Англійська мова не має граматичної категорії роду, тому 'sun' є граматично нейтральним (it). Проте в поетичному та метафоричному контексті сонце часто персоніфікують як чоловічий образ ('he'). Це пояснюється міфологічними асоціаціями, де сонце часто зображувалося чоловічим божеством. У французькій мові слово 'soleil' є іменником чоловічого роду (le soleil). Це пов'язано з традиційним сприйняттям Сонця як активного, життєдайного принципу, що асоціюється з мужністю та силою. В історичному контексті сонце у Франції стало символом королівської влади (Людовик XIV – «Король-Сонце»). Le Soleil (чоловічий рід) → активний, денний, сильний. Субстантивно-атрибутивні словосполучення зі стрижневим компонентом SUN (англ.) та SOLEIL (фр.) можна утворити шляхом поєднання іменника з означенням (прикметником або іншими атрибутивними конструкціями). Англійська мова (THE SUN): *bright sun* – *яскраве сонце*; *golden sun*; *morning sun* – *ранкове сонце*; *evening sun* – *вечірнє сонце*; *hot sun* – *гаряче сонце*; *rising sun* – *сонце, що сходить*; *burning sun*; *blinding sun* – *засліплююче сонце*; *distant sun* – *далеке сонце*; *tropical sun* – *тропічне сонце*. Французька мова (LE SOLEIL): *le soleil brillant* – *яскраве сонце*, *le soleil doré* – *золоте сонце*, *le soleil du matin* – *ранкове сонце*, *le soleil du soir* – *вечірнє сонце*, *le soleil ardent* – *палюче сонце*, *le soleil levant* – *сонце, що сходить*, *le soleil couchant* – *сонце, що заходить*, *le grand soleil* – *велике сонце*, *le soleil éclatant* – *сліпуче сонце*. Семантика концепту SUN/SOLEIL є багатозначною та має як пряме, так і переносне значення.¹⁾ Прямі значення [8] – сонце як небесне світило: центральне тіло Сонячної системи, джерело світла й тепла для Землі. Наприклад: 'The Sun rises in the east'. (Сонце сходить на сході); 'Le Soleil brille dans le ciel'. (Сонце світить у небі). Джерело світла й енергії: природне явище, що забезпечує фотосинтез, впливає на клімат. Наприклад: 'without the Sun, life on Earth would not exist'. (Без сонця життя на землі не

існувало”); б) “Le Soleil chauffe la Terre”. (Сонце нагріває Землю.). 2. Переносні значення – символ радості, щастя, тепла. ‘She is the sunshine of my life’. (Вона – сонце мого життя.). ‘Tu es mon soleil’. (Ти – моє сонце). Образ оптимізму, натхнення, сили – ‘after the storm, the sun always shines’. (Після бурі завжди виходить сонце.) ‘Il apporte du soleil dans nos vies’. (Він приносить сонце в наші життя). Аналіз синонімів, антонімів, омонімів: прямі синоніми – англійська: ‘star’ (у значенні небесного тіла, але ширше поняття), французька: ‘astre’ (небесне світило), ‘luminaire’ (джерело світла). Переносні синоніми – англійська: ‘brightness’, ‘warmth’, ‘joy’, ‘hope’, французька: ‘lumière’ (світло), ‘chaleur’ (тепло), ‘bonheur’ (щастя). Антоніми – прямі антоніми. Англійська: ‘darkness’ (темрява), ‘night’ (ніч). Французька: ‘obscurité’ (темрява), ‘nuit’ (ніч). Переносні антоніми – англійська: ‘sadness’, ‘gloom’, ‘coldness’. Французька: ‘tristesse’ (смуток), ‘froideur’ (холодність). Омоніми: в англійській мові слово sun не має омонімів, але має споріднене слово son (син), що є омофоном. (‘Омофони – це слова, які звучать однаково, але мають різне значення і написання’) [8]. Син – дитина чоловічої статі. Сонце – зоря, яка забезпечує світло і тепло на Землі. Ця омофонія іноді використовується в поезії або грі слів для вираження любові, наприклад: «Ти моє сонце, мій сину!» – ‘You are my sun, my son!’. (Фраза, яка грає на обох значеннях, маючи на увазі, що син так само важливий, як сонце). У французькій мові soleil не має омонімів, але може входити до сталих виразів із переносним значенням (coup de soleil – сонячний удар). Тобто, концепт SUN/SOLEIL є багатозначним, охоплюючи наукові, культурні та емоційні аспекти. Він має чітку антонімію (сонце ↔ темрява) та багатий набір переносних значень, що відображають позитивні людські емоції.

Концепт SUN/SOLEIL у світових міфах і літературі має багатогранний символізм, пов’язаний із життям, світлом, мудрістю, божественною силою та циклічністю часу. В англomовних міфах та легендах сонце – це божество – Геліос (Helios) у грецькій міфології – бог Сонця, що щодня проїжджає небом на золотій колісниці. Ра (Ra) в єгипетській міфології – головне божество, творець життя. Інті (Inti) у міфах інків – бог Сонця, джерело імператорської влади. В скандинавській міфології сонце – життєдайна сила, персоніфікована у богині Соль (Sól), яка їздить небом на колісниці. В кельтських традиціях Сонце втілює божественну енергію та світло мудрості. У франкомовних міфах та легендах Король-Сонце (Le Roi-Soleil) – це образ, пов’язаний з королем Людовіком XIV, який асоціював себе із сонцем як символом абсолютної влади та божественного права на правління. Сонце здавна є символом гармонії. У грецькій і римській

традиції Сол (Sol) і Аполлон (Apollo) символізують гармонію, світло істини, мистецтво. У французьких народних віруваннях сонце у фольклорі відіграє роль життєдайної енергії, пов'язаної з циклами врожаю та родючості. Символізм сонця в англійській літературі: у п'єсі Вільяма Шекспіра (William Shakespeare) 'Ромео і Джульєтта' (1597) Ромео порівнює Джульєтту із сонцем: '*Arise, fair sun, and kill the envious moon.*' (*Піднімися, прекрасне сонце, і затьми заздрісний місяць*). Тут сонце – це символ краси, любові та життя. Джон Донн (John Donne) у своєму вірші '*The Sun Rising*' (1633) оспівує сонце як могутню, але доброзичливу силу, що керує часом і життям. У романі Ернеста Хемінгуея (Ernest Hemingway). '*The Sun Also Rises*' (1926) сонце символізує невинність життя та відродження. У французькій літературі у поезії Альфонса де Ламартіна (Alphonse de Lamartine) сонце символізує швидкоплинність часу та неминучість змін: '*Le soleil de l'avenir éclaire l'ombre du passé*'. (Сонце майбутнього освітлює тінь минулого.) У Альбера Камю (Albert Camus) в '*L'Étranger*' («*Сторонній*», 1942) сонце є символом абсурду та байдужості світу: головний герой відчуває фізичний дискомфорт через палюче сонце, що підкреслює його відчуженість. У Сент-Екзюпері (Antoine de Saint-Exupéry), '*Le Petit Prince*' («*Маленький принц*», 1943) сонце є символом нового початку, надії та циклічності життя: '*On aime le soleil quand il se couche*'. (Ми любимо сонце, коли воно заходить.). Отже, сонце в міфології та літературі англійської та французької мов є потужним символом: а) світла, життя, мудрості (Ра, Аполлон, Геліос, Король-Сонце), б) кохання, краси, відродження (Шекспір, Гемінгуей), філософського усвідомлення, абсурду та часу (Камю, Ламартін, Сент-Екзюпері). Його багатогранність робить концепт SUN/SOLEIL універсальним і ключовим у різних культурах.

З когнітивної точки зору сонце часто мислиться як центр, навколо якого все обертається (Сонячна система, монархія). СХЕМА СВІТЛУ-ТЕМПРЯВИ. Сонце асоціюється зі світлом, що протистоїть темряві, де світло символізує знання, добро, життя. Метонімічні зв'язки: сонце як джерело світла → ясність думки, знання, істина. Сонце як джерело тепла → життєва енергія, любов, щастя. Сонце як частина дня → час, циклічність, відродження. Приклад: '*The sun is shining on you today!*' (*Тобі сьогодні щастить!*). '*Avoir du soleil dans le cœur*'. (фр. – «*мати сонце в серці*»), тобто бути радісним). Метафоричні моделі концепту SUN/SOLEIL: 1) сонце як ЖИТТЯ. '*The sun gives life to everything on Earth*': '*Le soleil fait vivre la nature*'. (Сонце дає життя природі.). Сонце як ІСТИНА та ПРОСВІТЛЕННЯ. '*A ray of sunshine in a dark world*'. (Промінь надії у темному світі). '*Voir la vérité en pleine lumière*'. (Бачити істину в повному світлі). Сонце як

ЕМОЦІЙНИЙ СТАН (радість, щастя, любов): ‘You are my sunshine!’ (Ти моє сонечко!). ‘Il est mon soleil’ (Він – моє сонце.) Сонце як ВЛАДА: Le Roi-Soleil – Король-Сонце Людовик XIV, – образ, який він активно культивував, оголошуючи себе «без рівних», і зображуючи як бога сонця Аполлона[10]. Отже, в англійській мові “SUN” асоціюється передусім із оптимізмом, радістю, надією. У французькій “SOLEIL” має більш виражену символіку влади, гармонії, натхнення, формує потужні когнітивні моделі у свідомості носіїв мови. Він відображає глибокі культурні символи життя, світла, емоційного тепла, істини та влади. Таким чином, в різних мовах він по-різному впливає на світогляд: в англійській – це переважно символ радості та життя. У французькій – також символ абсолютної влади.

Дискурсивний аналіз концепту SUN/SOLEIL передбачає дослідження його вживання у текстах різних жанрів, включаючи художню літературу, наукові тексти та публіцистику. Кожен жанр використовує цей концепт із певною семантичною та прагматичною функцією. У *художніх текстах* (поезія, проза, драматургія) концепт SUN/SOLEIL найчастіше використовується у символічному, метафоричному або емоційно забарвленому контексті. Англійська художня література: у поезії Вільяма Блейка (William Blake) ‘*The Little Black Boy*’ (1789), сонце символізує божественне світло і рівність: ‘*Look on the rising sun: there God does live*’. У любовній ліриці Вільяма Шекспіра (William Shakespeare) – у «Ромео і Джульєтти» сонце уособлює красу та кохання: ‘*Arise, fair sun, and kill the envious moon*’. У сучасній прозі Ернеста Хемінгуея (Ernest Hemingway) – ‘*The Sun Also Rises*’ (1926) сонце зображене як символ часу, відродження та пошуку сенсу. У французькій класичній художній літературі Віктора Гюго (Victor Hugo) – у ‘*Les Misérables*’ сонце символізує свободу та надію. У філософському романі Альбера Камю (Albert Camus) – у ‘*L’Étranger*’ сонце стає символом абсурду та байдужості світу: ‘*Le soleil m’accablait*’. (Сонце мене гнітило.) У поезії Шарля Бодлера (Charles Baudelaire) – у вірші ‘*Le Soleil*’ сонце асоціюється з творчістю та натхненням. У висновку зазначимо, що у художньому дискурсі сонце виконує символічну функцію: воно може бути джерелом життя, натхнення, любові, а також символом влади або навіть ворожої сили; у публіцистичному дискурсі сонце часто використовується як образний засіб для пояснення політичних проблем: ‘*A new leader must be like the sun, bringing light after a long night*’. (Новий лідер має бути як сонце, що приносить світло після довгої ночі). Франкомовна публіцистика (соціальні питання) ‘*Un rayon de soleil dans la crise économique*’. (Промінь сонця в економічній кризі.). Лінгвокультурний концепт SUN/LE SOLEIL може виражатися **фразеологічними**

одинацями (далі ФО). Матеріалом дослідження слугувала вибірка з фразеологічних словників англійської мови. Потрібно зазначити, що у фразеологічних одиницях яскраво виражаються ціннісні орієнтири концептуального простору лінгвокультури. З 80-х років XX століття у лінгвістиці значно посилюється увага до тематичного опису фразеологічного складу мови [3; с. 3]. Класифікуючи фразеологізми із досліджуваним концептом в англійській мові, можна поділити їх на **1) фразеологізми з позитивним значенням:** *‘to have one’s moment in the sun’* – бути в центрі уваги, мати свій зоряний час; *‘make hay while the sun shines’* – користуйся нагодою, куй залізо, поки гаряче; *‘a place in the sun’* – вигідне становище, успіх у житті; *‘you are my sunshine’* – ти моя радість, щастя; *‘under the sun’* – на землі, у світі; *‘to have a sunny disposition’* – мати веселу вдачу; **2) фразеологізми з негативним значенням:** *‘the sun has set on (something)’* – епоха закінчилася, щось втратило свою актуальність; *‘everything under the sun’* – усе можливе, що тільки є (інколи з відтінком перевантаженості: *‘She talks about everything under the sun!’* – Вона говорить про все підряд!); *‘scorching sun’* – нестерпне пекуче сонце (у переносному значенні – тяжкі обставини); *‘the sun may shine, but it still rains’* – навіть у гарні часи трапляються проблеми (аналог «не все так гладко») та **3) фразеологізми, що виражають життєву філософію:** *‘one cannot stare at the sun for too long’* – не можна довго спостерігати за величиною без наслідків (усе має межі); *‘every sun has its shadow’* – немає абсолютного щастя, завжди є проблеми; *‘after the sun, comes the rain’* – після гарних часів настають випробування [11, с. 123; 12, с. 491].

Дані проведеного нами аналізу ФО показують, що французька фразеологія з LE SOLEIL також містить позитивну та негативну конотацію, але має більше емоційного та поетичного забарвлення. Наприклад: *‘Avoir le soleil dans le cœur’* (мати сонце в серці) – бути життєрадісним. *‘Il fait un soleil de plomb’* (пекуче сонце, букв. «сонце зі свинцю») – нестерпна спека. *‘Après la pluie, le beau temps’* (букв. «після дощу гарна погода») – після труднощів настають кращі часи. На відміну від англійської, французькі вирази більше передають чуттєвість та життєвий досвід, тоді як англійські наголошують на раціональності, удачі та обмеженості людських можливостей. Концепт сонця (SUN/LE SOLEIL) досліджували такі науковці, як: 1. К. Г. Юнг (Carl Gustav Jung, роки діяльності: 1900–1960-ті). Дослідження: Юнг вивчав архетипи, зокрема сонце як символ свідомості, божественного просвітлення та життєвої енергії. Його роботи, такі як «Червона книга» (1914–1930), містять багато символічних образів, включаючи сонце. 2. Мірча Еліаде (Mircea Eliade, роки діяльності: 1920–1980-ті) у своїх працях, таких як «Священне і профанне» (1957), Еліаде ана-

лізував символіку сонця в релігійних контекстах, підкреслюючи його роль у міфології та ритуалах. 3. Герберт Рід (Herbert Read, роки діяльності: 1930–1960-ті) у своїх критичних працях, таких як ‘Art and Society’ (1935), досліджував вплив природи, включаючи сонце, на емоційний стан художників і мистецтво в цілому. 4. Ролан Барт (Roland Barthes, роки діяльності: 1950–1980-ті) у своїх роботах, таких як «Система моди» (1967) і «Міфології» (1957), аналізував знакові системи та символіку, включаючи образи сонця в культурному контексті. 5. Багато сучасних літературознавців (20-ті роки ХХ століття до сьогодні), таких як Тері Іглтон (Terry Eagleton) та інші, досліджують концепт сонця в контексті романтизму, символізму та модернізму, акцентуючи увагу на його значенні у творах різних авторів. Присвячення значної кількості наукових досліджень вивченню цього концепту з різноманітних позицій на матеріалі різних мов свідчить про інтерес науковців до вивчення цього концепту, що відображає культурний розвиток народу.

Комплексне дослідження концепту *SUN/SOLEIL* підтвердило, що найбільш важливі для свідомості людства ціннісні поняття знаходять багаточисленні способи лексикалізації у англо- та франкомовній картині світу. Вивчення тенденцій у духовно-культурних ціннісних орієнтаціях англійського та французького етносів дало змогу проникнути в глибинні процеси, що відбуваються в суспільстві, що є важливим для побудови картини світу.

Висновки і перспективи дослідження. Концепт *SUN/SOLEIL* в обох лінгвокультурах має спільні ознаки, пов’язані з його символікою, міфологією та природними циклами. Проте культурні контексти, асоціації та лексичні особливості створюють унікальні відмінності, які відображають різні світосприйняття та культурні традиції. Цей аналіз підкреслює, як одна й та ж концепція може мати багатогранне значення в різних культурних контекстах. Перспективним вважаємо дослідження форм та засобів прояву концепту *SUN/SOLEIL* в інших мовах для виявлення спільних і відмінних механізмів мислення носіїв мови в процесі категоризації та концептуалізації світу. Пізнаючи навколишній світ, людина намагається визначити цінність предметів, явищ, законів природи та суспільства, своє місце у світі. Дослідження лексичних і фразеологічних особливостей, пов’язаних із сонцем, в різних мовах може включати вивчення метафор, символів і ідіом, що розкриває глибше розуміння культурних асоціацій; дослідження міфологічних уявлень про сонце в різних релігійних традиціях може виявити глибокі культурні корені та зміни в сприйнятті сонця з часом; дослідження впливу глобалізації на сприйняття сонця в різних культурах, зокрема, як зміни в культурному обміні

можуть вплинути на традиційні уявлення про сонце. Дослідження концепту сонця в англomовній та франкомовній культурах має великий потенціал для розширення знань про культурні, соціальні та екологічні аспекти. Це може допомогти не лише у вивченні цих конкретних культур, але й у загальному розумінні людського сприйняття природи та її символів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Заремська І. Мовна картина світу як об'єкт лінгвістичних досліджень. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/>. Дата звернення 05.03.2025.
2. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: підручник. Київ: Академія, 2003. 464 с.
3. Пасинок В.Г., Бондаренко Е. В. Лінгвокогнітивні механізми у комунікативному акті. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. № 773, 2007. 3 с.
4. Chambers 21st Century Dictionary. URL: <https://chambers.co.uk/search/?query=sun&title=21st> (дата зв.: 06.03.2025).
5. Горох (онлайн-бібліотека словників української мови). URL: <https://goroh.pp.ua/Етимологія/сонце> (дата звернення: 15.02.2025).
6. Вікісловник URL:<https://uk.wiktionary.org/wiki/soleil> (дата зв.: 06.03.2025).
7. Онлайн перекладач&словник. URL: <https://ua.opentran.net/ukrainian-french/сонце.html> (дата звернення: 06.03.2025).
8. Портал української мови та культури СЛЮВНИКУА: веб-сайт. URL: <https://slovyk.ua/index.php?swrd=омофони> (дата звернення: 03.03.2025).
9. Українська електронна бібліотека LibreTexts: веб-сайт. URL: <https://ukrayinska.libretexts.org> (дата звернення: 03.03.2025).
10. Cambridge Free English Dictionary: веб-сайт. URL: <http://dictionary.cambridge.org/english/sun> (дата зв.: 27.02.2025).
11. Ripert P. Dictionnaire des maximes, dictons et proverbes français. Maxi-Livres, 2001. 127 с.
12. Tom McArthur Longman Dictionary of English Idioms. Harlow, 1979. 491 с.